

§ 252

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HEL 2014-006031 T 03 00 00

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi seuraavan esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon:

"Sosiaalihuoltolain valmistelu ja voimaantulo

Sosiaalihuoltolain uudistuksen ensimmäisen vaiheen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015. Sosiaalihuollon järjestämistä, rahoitusta, ohjausta, valvontaa ja kehittämistä koskeva valmistelu on käynnissä ja se on tarkoitus toteuttaa järjestämislain yhteydessä. Vielä ei ole tiedossa minkälaisissa rakenteissa ohjauksen, valvonnan kehittämisen, tutkimuksen ja koulutuksen sisältösäännökset toteutetaan.

Nyt valmisteltu lakiehdotus sosiaalihuoltolaiksi edellyttäisi toteutuessaan sosiaalihuollon ja lastensuojelun henkilöstön kouluttamista, perehdyttämistä ja ohjeistusta uusien säännösten soveltamisesta käytännön sosiaalityössä. Ne vaativat myös tällä hetkellä sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa noudatettavien työtapojen uudelleen arviointia ja ainakin joiltain osin niiden muuttamista. Perustoimeentulotuen käsittelyn siirtymistä Kansaneläkelaitoksen vastattavaksi ja sen aiheuttamia muutoksia kunnan sosiaalitoimen työn uudelleenorganisointiin ei ole esityksessä huomioitu lainkaan.

Budjettilakina sosiaalihuoltolailla olisi vaikutusta lisäksi kunnan ensi vuoden talouteen. Uudistuksien kustannusvaikutuksia ei kuitenkaan ole voitu ottaa huomioon kaupungin ensi vuoden talousarviovalmistelussa.

Lautakunta katsoo, että sosiaalihuoltolain voimaantuloaikataulu on liian nopea talouden ja toiminnan sopeuttamiseksi tarvittaviin muutoksiin nähden. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamiskokonaisuuden läpiviemisessä tulisi erityistä huomiota kiinnittää lainsäädännön selkeyteen ja uudistamisen aikatauluttamiseen. Kustannusten hallinta ja lain toimeenpanoon valmistautuminen edellyttävät vähintään porrastusta säännösten voimaantulossa. Lautakunta katsoo, että

sosiaalihuoltolain uudistuksen voimaantuloa pitää myöhentää ja sen valmistelu tulee kytkeä kiinteästi järjestämislain valmisteluun.

Kustannusvaikutukset

Hallituksen 23.8.2013 tekemässä rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoitteena on purkaa kuntien tehtäviä ja velvoitteita siten, että vuoden 2017 tilanteessa saavutetaan miljardin euron säästö kuntien toimintamenoissa. Lisäksi miljardi euroa on tarkoitus kattaa verorahoituksella ja kuntien omin toimin muun muassa tuottavuutta parantamalla. Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta on päätetty hallituksen neuvotteluissa 29.11.2013.

Lautakunta katsoo, että sosiaalihuoltolakia koskevan esityksen kustannusvaikutuksia käsittelevä osuus aiheuttaa epävarmuutta siitä, miten suuria kustannuksia laki voimaantullessaan kunnille aiheuttaisi. Myöskään esityksen rakennepoliittisen ohjelman tarkistamista koskeva osuus (s. 121) ei tuo selvyyttä kustannusvaikutuksiin.

Esityksessä on todettu, että uusi sosiaalihuoltolaki vaatii valtakunnallisesti 720 uuden työntekijän palkkaamista. Tästä on arvioitu syntyvän kunnille vuositasolla 160 miljoonan euron lisäkustannus. Mainitun 720 työntekijän lisäyksen kustannusarvio sisältää todennäköisesti ainoastaan henkilöstökulut, jolloin tästä aiheutuvat lisäkustannukset ovat huomattavasti arvioitua suuremmat.

Uudistuksen kustannusneutraalien toimenpiteiden osalta todetaan, että sosiaalisessa kuntoutuksessa tehtävärakennetta muuttamalla saatava säästö käytettäisi työntekijämitoituksen parantamiseen. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, mitä tehtävärakenteen muuttaminen varsinaisesti tarkoittaa. Kuljetuspalvelujen osalta palveluvalikoimaa laajentamalla olisi mahdollista vaikuttaa toiminnasta syntyviin kustannuksiin. Epäselväksi kuitenkin jää, miten sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen käyttöä koskevat säännöt muuttuisivat.

Lain kustannusvaikutuksia koskevassa luvussa ei ole kustannussäästöistä arviota. Perusteluissa on ainoastaan todettu, että säästöt kohdennetaan säästöjen edellyttämiin toimenpiteisiin, jolloin säästöjä ei tosiasiasa synny.

Lautakunnan näkemyksen mukaan lakiehdotus sisältää toimenpiteitä, jotka toteutuessaan aiheuttavat kunnille merkittäviä lisäkustannuksia. Lautakunta toteaa, että lisäkustannusten aiheuttaminen on ristiriidassa hallituksen rakennepoliittisen ohjelman kanssa ja kuntiin kohdistuvien kustannusten lisäämistä ei voida pitää hyväksyttävänä. Kunnille ei tule esittää sellaisia velvoitteita, joihin ei saada kustannuksia vastaavaa

rahoitusta tai joita ei käytännössä esimerkiksi työntekijäpulan takia ole mahdollista toteuttaa.

Valmisteluaikataulu

Sosiaalihuollon keskeisistä muutosehdotuksista annettavan perusteellisen ja perustellun lausunnon antaminen ministeriön toivomassa määräajassa on kohtuuton tehtävä. Sosiaalihuoltolain muutos vaikuttaa sosiaali- ja terveystieteiden toimialalla laajasti sekä sovellettavuuden että taloudellisten vaikutusten osalta. Yleislain vaikutukset kuntalaisiin ja työntekijöihin ovat laajat, josta syystä myös asiakasrajapinnassa olevien työntekijöiden mielipiteen kuuleminen lainvalmisteluvaiheessa olisi tärkeää. Lautakunta toteaa, että annettu määräaika ei mahdollista kattavaa pykäläkohtaista tarkastelua annetusta esityksestä.

Lakiehdotuksen yksityiskohtainen tarkastelu, sellaisena kuin se annetussa aikataulussa on ollut mahdollista tehdä, on seuraavana.

Yksityiskohtainen tarkastelu

Yleistä

Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää kannatettavana lainsäädäntöuudistuksen tavoitteita siitä, että sosiaalihuollon lainsäädännössä painotettaisiin yhä enemmän ennaltaehkäisevää sosiaalityötä sekä varhaista puuttumista ja hyvinvoinnin edistämistä. Lautakunta kannattaa siirtymistä jälkikäteisestä ongelmakeskeisestä puuttumisesta kuntalaisten voimavarojen vahvistamiseen ja arjen tukemista kuntalaisten omassa arkiympäristössä.

Lautakunta esittää lisäksi, että sosiaalihuoltolainsäädännön uudistuksessa huomioidaan sosiaalihuoltolaki ja kaikki erityislait tasapainoisena kokonaisuutena, ja sosiaalihuoltolaissa pyritään lasten ja perheiden palvelujen lisäksi muiden erityisryhmien palveluiden huomioimiseen tasapuolisesti.

Lisäksi kuntalaisten mielipiteen kuuleminen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen sekä kunnan tiedottamisvelvollisuus lisäävät lautakunnan näkemyksen mukaan sosiaalista yhdenvertaisuutta. Kannatettavaa on myös kokonaisvaltainen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen asiakaslähtöinen työskentely asiakkaan ja tämän läheisten kanssa, ottaen kuitenkin huomioon, etteivät kaikki omaisuhteet ole tukevia ja rakentavia. Omaisten ja muiden asiakkaalle läheisten henkilöiden tukeminen ja osallistaminen palvelujen suunnittelun toteuttamiseen on silti

tarpeellista ja parhaimmillaan se voisi vähentää kuntapalvelujen tarvetta.

Valittava sääntelymalli

Sosiaali- ja terveysministeriö on lausuntopyynnössään pyytänyt lausunnonantajia esittämään näkemyksen valittavasta sääntelymallista. Esitysluonnoksessa on esitetty kolme vaihtoehtoista sääntelymallia. Ensimmäinen sääntelymalli mahdollistaisi jatkossa asiakaslain ja potilaslain yhdistämisen. Toisessa sääntelymallissa yhdistettäisiin sosiaalihuoltolaki ja sosiaalihuollon asiakaslaki, jolloin kaikki sosiaalihuollon asiakkaiden kannalta olennaiset säännökset olisi koottu yhteen lakiin.

Lautakunta pitää kannatettavimpana esitysehdotukseen valittua sääntelymallia kolme, jolla siirrettäisiin sosiaalihuollon asiakaslain kohtelua koskevat säännökset uuteen sosiaalihuoltolakiin ja tietosuojaa koskevat säännökset lakiin sosiaalihuollon asiakirjoista. Tämä sääntelymalli olisi lautakunnan näkemyksen mukaan lainsäädännön systematisoinnin, hallittavuuden ja tulkitsemisen kannalta asianmukaisin vaihtoehto. Lautakunta korostaa kuitenkin, että sekä sosiaalihuoltolakia että sosiaalihuollon asiakirjoista annettua lakia koskevat esitykset olisi valmisteltava yhdessä järjestämislain kanssa siten, että voimaantuloaikataulu olisi näiden lakien osalta yhtenäinen.

Sosiaalihuoltolaki

Soveltamisala (1 luku)

Määritelmät (4 §)

Lakiehdotuksessa käytettyjen käsitteiden määrittelyä pidetään tärkeänä (4 §). Lautakunta katsoo kuitenkin, että erityispalvelujen määritelmää tulisi selkeyttää. Muun muassa aikuissosiaalityössä on toimintoja, joissa tarvitaan kokonaisvaltaista tilanteen selvitystä, palveluiden yhteensovittamista ja koordinoitua.

Kunnan yleiset velvollisuudet (2 luku)

Hyvinvointia edistävän tiedon ja asiantuntemuksen käyttö (7 §)

Lakiehdotuksessa tuodaan esille rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalihuollollisen tiedon tuottamisen ja tiedon välittämisen tärkeys. Siitä puuttuu kuitenkin selkeä kannanotto, miten tällainen tieto ja sen välittäminen tuodaan valtion, kunnan tai sosiaali- ja terveystieteiden päätöksentekoprosessiin järjestämissuunnitelmaa lukuun ottamatta.

Sosiaalipalvelut (3 luku)

Postiosoite

PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI1880001200052430

Alv.nro

FI02012566

Lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen (14 §)

Säännösehdotuksen 1 momentin mukaan perheellä olisi subjektiivinen oikeus sosiaalipalveluihin, jotka ovat lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömiä. Ehdotus ei sinänsä ole uusi, koska voimassa olevan lastensuojelulain 36 §:n 2 momentti sisältää jo vastaavan velvoitteen. Ehdotetun 14 §:n 3 momentin mukaan lapsen ja perheen palveluntarpeen johtuessa oleellisilta osin puutteellisista asumisolosta tai asunnon puuttumisesta, kunnan on viivytyksettä korjattava puutteet asumisolossa tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Lautakunta painottaa, että mikäli esitysehdotus hyväksytään eli subjektiivinen oikeus asuntoon toteutuisi esitetystä laajuudessaan, muodostuisi tilanne Helsingin kaupungille taloudellisesti vaikeaksi. Mikäli esitys hyväksytään, tulisi kunnille osoittaa sen toteuttamiseen riittävät resurssit.

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (15 §)

Perheoikeudellisten asioiden toimialaan kuuluvat tehtävät on voimassa olevassa sosiaalihuoltolaissa lueteltu lain 17 §. Lisäksi sosiaalihuoltolain 27 f §:ssä säädetään sosiaalilautakunnan oikeudesta ajaa kannetta eräissä lapsen elatusta koskevissa tilanteissa. Lakiesityksessä perheoikeudellisten asioiden toimialaan kuuluvat sosiaalihuollon tehtävät luetellaan lain 15 §:ssä siten, että pykälässä on lueteltu ne lait, joissa säädetään sosiaalihuollon tehtävistä. Uutta sääntelytapaa pidetään onnistuneena ja selkeänä. Luettelon tulee kuitenkin olla kattava sisältäen kaikki ne erityislait, joissa sosiaalihuollon tehtävistä säädetään. Lakiesityksessä lista on kuitenkin vielä puutteellinen ja mm. isyyslaki ja laki lapsen elatuksesta puuttuvat listasta.

Sosiaalihuoltolain 27 f §:n osalta ehdotetaan sen siirtämistä lakiin lapsen elatuksesta, mutta kuitenkin niin, että siitä poistetaan sosiaalihuoltolaissa säädetyt kannerajoitukset. Sosiaalilautakunnan kanneoikeus lapsen huoltoa koskevassa asiassa on nimenomaan huoltolaissa (14 §), samoin holhoustoimilaissa on säännökset sosiaalilautakunnan oikeudesta hakea edunvalvojan määräämistä (72 § 2). Vastaavasti sosiaalilautakunnan tai toimielimen oikeudesta nostaa kanne elatusavun vahvistamista koskevassa asiassa voitaisiin säätää suoraan elatuslain 13 § 1 momentissa erillisenä lauseena ilman rajoituksia. Sosiaalihuoltolain 27 f §:n sosiaalilautakunnan kanneoikeutta on rajattu tarpeettomasti. Lapsella on aina oikeus saada elatusapua vanhemmiltaan ja jos huoltajalla ei ole intressiä tai halua nostaa kannetta tai lapsella ei ole huoltajaa tai hän ei ole huoltajansa hoidettavana tai muutoin katsotaan, että kanteen ajaminen

sosiaalilautakunnan nimissä olisi tarkoituksenmukaista, tulisi kanne aina voida ilman rajoituksia nostaa.

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta (15 §:n 1 momentin 12 k. ja 27 §)

Valvontatehtävän asettaminen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle vähentää ristiriitojen syntymistä vanhempien välisissä suhteissa sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen tapaamisoikeus on toteutettava valvottuna, mutta yksityiset toimijat, useimmiten yhdistykset, eivät voi antaa palvelua, koska sen kysyntä ylittää tarjonnan. Se toteuttaa myös käytännössä lapsen oikeutta pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona hän ei asu. Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten turvaaminen joko valvotusti tai tuetusti sekä myös valvottujen vaihtojen järjestäminen on tärkeää, jotta lapsen oikeus tavata vanhempaansa voidaan toteuttaa vaativissakin tilanteissa. Lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen koko maassa edellyttää tehtävän säätämistä lakisääteiseksi. Tällä hetkellä osa kunnista tarjoaa palvelua maksutta kuntalaisille, osassa kuntia palvelua ei ole järjestetty lainkaan. Toisaalta kysymys on kunnalle asetettavasta uudesta tehtävästä, mikä on ristiriidassa laaditun rakennepoliittisen ohjelman kanssa. Rakennepoliittisen ohjelman mukaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä tuli karsia. Kuntien taloustilanne huomioiden on siis tärkeää, että valtio osallistuu kuntien uusien tehtävien rahoittamiseen eikä tapaamisten valvontaa tule näin ollen säätää kunnan kustantamaksi palveluksi.

Asumispalvelut (22 §) ja laitospalvelut (23 §)

Sosiaalihuoltolain mukaan asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä (22 §) ja niitä annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä (23 §). Määritelmät ovat varsin niukkoja. Ehdotuksen mukaan palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa ja tehostettua palveluasumista henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista (3 mom.). Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja, joihin sisältyvät tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä muun muassa kotisairaanhoidon (4 mom.). Määritelmät ja palveluasumiseen kuuluvat palvelut sisältävä säännös olisi sekä sosiaalihuollon asiakkaiden että palveluasumista järjestävän kunnan kannalta hyvä muutos.

Kasvatus- ja perheneuvonta (26 §)

Pykäläehdotuksen 1 ja 2 momenteissa määritellään kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävät ja tavoitteet. Pykälä kuvaa voimassa olevaa lakia paremmin toiminnan luonnetta lapsiperheille tarjottavana varhaisena tukena, jonka tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Lapsen myönteisen kehityksen tukeminen tapahtuu erityisesti vahvistamalla lapsen vanhempien kykyä ja voimavaroja toimivaan vanhemmuuteen. Olisi suotavaa, että vanhemmuuden tukeminen kirjattaisiin näkyviin 26 §:ään yhtenä kasvatus- ja perheneuvonnan keskeisenä tehtävänä.

Kasvatus- ja perheneuvontapalveluiden tuloksellisuus perustuu perheneuvoloissa lapsiperheille tarjottavaan moniammatilliseen tukeen, jossa hyödynnetään laaja-alaisesti sekä sosiaalityön, psykologian että lääketieteen tietopohjaa ja menetelmiä. Uudesta lakiluonnoksesta on kasvatus- ja perheneuvontaa sääntelevän 26§:n kohdalla jätetty pois viittaus sosiaalityöhön. Epäselväksi jää, onko uuden lain myötä tarkoituksena muuttaa perheneuvoloiden ammattikuntarakennetta vai onko kyseessä vain lakitekstiin sisältyvä epätarkkuus.

Asiakkaan asema ja oikeudet (4 luku)

Lakiehdotuksen 4 luvussa säädetään asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Luvun pykäläjärjestystä voidaan pitää oikeudellisen informaation jäsentämisen ja ymmärtämisen kannalta epätarkoituksenmukaisena. Lautakunta ehdottaa, että pykäläjärjestystä muutettaisiin siten, että asiakkaan edun toteuttamisen (31 §) jälkeen säädettäisiin itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta, itsemääräämisoikeudesta erityistilanteissa, lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteuttamisesta, lapsen mielipiteen selvittämisestä ja edunvalvonnasta. Asiakkaan oikeutta saada selvitys eri vaihtoehdoista ja tulkitsemista ja kääntämistä koskevat pykälät sijoittuisivat luvun loppuun.

Sosiaalihuollon toteuttaminen (5 luku)

Läheisverkoston kartoittaminen (46 §)

Lakiesityksessä on tuotu esiin moniammatillisen yhteistyön lisääminen ja asiakkaan omaisten ja muiden läheisten henkilöiden osallistaminen. Lautakunta pitää edellä mainituilla toimilla saavutettavia tavoitteita kannatettavina, mutta toteaa, että asiakkaan asiakkuuden ja asiakkuuteen liittyvien salassa pidettävien tietojen ilmaisemisen rajat voivat olla epäselviä. Tämän vuoksi lakiehdotuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, milloin tietoja voidaan antaa salassapitosäännöksistä huolimatta. Tämä tulisi mainita pykäläkohtaisesti. Täten läheisverkoston kartoittamista koskevassa

pykälässä tulisi epäselvyyksien välttämiseksi säätää, että tietoja voidaan antaa salassapitosäännösten estämättä.

Omatyöntekijä (47 §)

Lakiesityksen 47 §:ssä säädetään omatyöntekijästä. Pykälä on asiakaslähtöinen lisäys lakiin ja valittu termi vaikuttaa paremmalta kuin vastuutyöntekijä. Omatyöntekijä on ihmisläheisempi käsite ja korostaa asiakkaiden toimijuutta paremmin kuin vastuutyöntekijä-käsite. Asiakkaan tulee tietää, kuka on hänen omatyöntekijänsä.

Omatyöntekijällä on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus, jos:

- 1) sosiaalihuollon tarve johtuu oleellisilta osin asiakkaan vaikeista elämänhallinnan ongelmista;
- 2) päätöksenteko edellyttää palvelujen yhteensovittamista ja runsaasti yksilöllistä harkintaa

Lautakunnan näkemyksen mukaan näistä kahdesta kriteeristä voisi muodostua pohja myös palvelutarpeen arvioinnille. Jo palvelutarpeen arvioinnissa olisi kyettävä arvioimaan, tarvitseeko asiakas omatyöntekijää. Jos kyseessä ovat vaikeat elämänhallinnan ongelmat tai palvelujen yhteensovittaminen sekä runsas yksilöllisen harkinnan tarve, kyseessä on sosiaalityön asiakas.

Lastensuojelulaki

Ilmoitusvelvollisuus (25 §)

Ehdotetun säännöksen mukaan velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen laajennettaisiin koskemaan tullin, rajavartiolaitoksen ja ulosottoviranomaisen palveluksessa oleviin henkilöihin. Ilmoitusvelvollisuus syntyy, kun asianomainen on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ehdotus eroaa voimassa olevasta säännöksestä siinä, että ilmoitusvelvollisuus syntyy jo kun lapsen mainittu olosuhde edellyttää "mahdollista" lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Yksityiskohtaisista perusteluista ei selviä, onko kyseessä tietoinen pyrkimys alentaa ilmoituskynnystä.

Pykälän 3 momenttiin, joka sisältää voimassa olevassa säännöksessä ilmoitusvelvollisten henkilöiden velvollisuuden ilmoittaa poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta seksuaalirikosta, on lisätty velvollisuus ilmoittaa vastaavasti epäilyistä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä tai muusta henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa on maininta siitä, että lastensuojelulain 25 §:n 3 momenttia sovellettaisiin tilanteissa, joissa rikoksen uhri on ilmoituksen tekemisen hetkellä kahdeksatoista vuotta nuorempi. Maininta selventää tilanteita, joissa lastensuojelun tietoon tulee nyt jo täysi-ikäiseen henkilöön lapsena kohdistunut seksuaalirikos. Näistä on tehty ilmoitus poliisille, koska sekä voimassa olevan että ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan ilmoitusvelvollisuuden laukaisee tieto lapseen kohdistuneesta rikoksesta. Selvennys on tärkeä sen johdosta, että esimerkiksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhenee aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää 28 vuotta (RL:n 8 L:n 1 §:n 5 mom.), minkä vuoksi maininta olisi ehkä syytä sisällyttää 25 §:n 3 momenttiin tai ottaa uudeksi 4 momentiksi.

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus (25 d §)

Säännösehdotuksen 1 momentissa on voimassaolevaa lastensuojelulakia vastaava säännös toimielimen velvollisuudesta ilmoittaa uudelle kotikunnalle, kun lapsi muuttaa 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana toiseen kuntaan. Koska säännösehdotuksen 27 § koskee lastensuojeluasiakkuuden alkamista, tulisi 25 d §:n 1 momenttia muuttaa tältä osin.

Lastensuojelun asiakkuuden alkaminen (27 §)

Nykyisen lastensuojelulain mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa, ellei ole kyse kiireellisestä toimenpiteestä, kun lastensuojeluasian tultua vireille päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys (26 § 3 mom.), siis tilanteessa, jossa ei ole vielä tietoa siitä, tarvitseeko perhe lastensuojelun palveluja. Ehdotuksen mukaan asiakkuus alkaa pääsääntöisesti, kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä on todennut palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa omalla käyttäytymisellään terveyttään ja kehitystään. Nämä perusteet velvoittavat voimassa olevassa lastensuojelulaissa ryhtymään avohuollon tukitoimiin (34 §). Lisäksi ehdotuksen mukaan edellytetään, että lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja. Ehdotettu muutos on parannus voimassa olevaan lakiin verrattuna, koska asiakkuuden alkaminen on kytketty lastensuojelun tarpeen alkamiseen.

Lapsen kiireellinen sijoitus (38 §)

Ehdotuksen mukaan kiireellisen sijoituksen perusteena on, että lapsi on 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa. Viittaus 40 §:ään tarkoittaa, että puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään tai että

lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai syyllistymällä rikokseen taikka muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Voimassa olevassa säännöksessä on perusteena paitsi välitön vaara 40 §:ssä tarkoitetusta syystä, myös se, että lapsi on muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Lisäksi edellytyksenä on ehdotuksen mukaan, että kiireellinen sijoitus on lapsen edun mukainen ratkaisu ja että muut kiireelliset tukitoimet eivät olisi lapsen terveyden ja kehityksen mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia. Lapsen kiireellinen sijoitus lienee useimmiten lasta traumatisoiva kokemus ja varsin voimakas perheen autonomiaan kohdistuva viranomaisinterventio. Tämän ja lastensuojelulain taustalla olevan lievimmän riittävän intervention periaatteen johdosta ehdotettu tiukennus on kannatettava.

Lakiehdotuksessa esitetään koko perheen sijoitusta tai tehostettua perhetyötä vaihtoehdoksi kiireelliselle sijoitukselle. Koko perheen sijoitusten korostaminen ja lisääminen merkitsee huomattavaa kustannusten nousua. Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei aina ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen lisäksi tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä.

Käsittely

Esittelijä korjasi ehdotuksensa otsikon "Oma työntekijä (47§)" viimeisen kappaleen viimeisen lauseen kuulumaan seuraavasti: "Jos kyseessä ovat vaikeat elämönhallinnan ongelmat tai palvelujen yhteensovittaminen sekä runsas yksilöllisen harkinnan tarve, kyseessä on sosiaalityön asiakas."

Vastaehdotus:

Seija Muurinen: Lausuntoehdotuksen otsikon "Yksityiskohtainen tarkastelu" ensimmäisen kappaleen jälkeen lisätään seuraava teksti: Lautakunta esittää lisäksi, että sosiaalihuoltolainsäädännön uudistuksessa huomioidaan sosiaalihuoltolaki ja kaikki erityislait tasapainoisena kokonaisuutena, ja sosiaalihuoltolaissa pyritään lasten ja perheiden palvelujen lisäksi muiden erityisryhmien palveluiden huomioimiseen tasapuolisesti.

Kannattajat: Gunvor Brettschneider

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä varapuheenjohtaja Seija Muurisen esittämän ja jäsen Gunvor Brettschneiderin kannattaman vastaehdotuksen.

Vastaehdotus:

Anna Vuorjoki: Lausuntoehdotuksen otsikon "Lapsen kiireellinen sijoitus (38 §) toisen kappaleen kohta "Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen sijasta tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä." muutetaan muotoon "Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei aina ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen lisäksi tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä."

Kannattajat: Joonas Leppänen

Vastaehdotus:

Laura Nordström: Otsikon "Lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen (14 §)" alla olevan kappaleen kohdasta "Ehdotetun 14 §:n 3 momentin mukaan lapsen ja perheen palveluntarpeen johtuessa oleellisilta osin puutteellisista asumisolosta tai asunnon puuttumisesta, kunnan on viivytyksettä korjattava puutteet asumisolissa tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Lautakunta vastustaa esitysehdotusta ja painottaa, että tilanne muodostuisi Helsingin kaupungille taloudellisesti kestävämmäksi, mikäli subjektiivinen oikeus asuntoon toteutuisi esitetyssä laajuudessa." viimeinen lause muutetaan muotoon "Lautakunta painottaa, että mikäli esitysehdotus hyväksytään eli subjektiivinen oikeus asuntoon toteutuisi esitetyssä laajuudessaan, muodostuisi tilanne Helsingin kaupungille taloudellisesti vaikeaksi. Mikäli esitys hyväksytään, tulisi kunnille osoittaa sen toteuttamiseen riittävät resurssit."

Kannattajat: Anna Vuorjoki

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä jäsen Laura Nordströmin esittämän ja jäsen Anna Vuorjoen kannattaman vastaehdotuksen.

Vastaehdotus:

Anna Vuorjoki: Otsikon "Oma työntekijä (47 §)" loppuun lisätään teksti: "Lautakunta pitää tärkeänä, että vaativia sosiaalihuollon tehtäviä

suorittavilla työntekijöillä on sosiaalityöntekijän kelpoisuus kaikissa sosiaalihuollon palveluissa."

Kannattajat: Joonas Leppänen

1 äänestys

JAA-ehdotus: Otsikon "Oma työntekijä (47§)" viimeisen kappaleen viimeisessä lauseessa muutetaan sana ja sanaksi tai: Jos kyseessä ovat vaikeat elämänhallinnan ongelmat tai palvelujen yhteensovittaminen sekä runsas yksilöllisen harkinnan tarve, kyseessä on sosiaalityön asiakas.

Ei-ehdotus: Lausuntoehdotuksen otsikon "Lapsen kiireellinen sijoitus (38 §) toisen kappaleen kohta "Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen sijasta tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä." muutetaan muotoon "Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei aina ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen lisäksi tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä."

Jaa-äännet: 5

Maija Anttila, Sirpa Asko-Seljavaara, Seija Muurinen, Tuomas Nurmela, Markku Vuorinen

Ei-äännet: 8

Gunvor Brettschneider, Rene Hursti, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Laura Nordström, Leena Riittinen, Tuomas Tuure, Anna Vuorjoki

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti hyväksyä äänin 8 - 5 jäsen Anna Vuorjoen esittämän ja jäsen Joonas Leppäsen kannattaman vastaehdotuksen

2 äänestys

JAA-ehdotus: Otsikon "Oma työntekijä (47§)" viimeisen kappaleen viimeisessä lauseessa muutetaan sana ja sanaksi tai: Jos kyseessä

ovat vaikeat elämänhallinnan ongelmat tai palvelujen yhteensovittaminen sekä runsas yksilöllisen harkinnan tarve, kyseessä on sosiaalityön asiakas.
Ei-ehdotus: Otsikon "Oma työntekijä (47 §)" loppuun lisätään teksti: "Lautakunta pitää tärkeänä, että vaativia sosiaalihuollon tehtäviä suorittavilla työntekijöillä on sosiaalityöntekijän kelpoisuus kaikissa sosiaalihuollon palveluissa."

Jaa-äännet: 9

Maija Anttila, Sirpa Asko-Seljavaara, Rene Hursti, Seija Muurinen, Laura Nordström, Tuomas Nurmela, Leena Riittinen, Tuomas Tuure, Markku Vuorinen

Ei-äännet: 4

Gunvor Brettschneider, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Anna Vuorjoki

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Jäsen Anna Vuorjoen esittämä ja jäsen Joonas Leppäsen kannattama vastaehdotus hävisi esittelijän muutetulle ehdotukselle äänin 4 - 9.

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Karri Välimäki, johtava lakimies, puhelin: 310 43970
karri.valimaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 STMn lausuntopyyntö, HE sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
- 2 Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Otteet

Ote
Kaupunginhallitus

Lausuntoehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta antaa kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi seuraavan lausunnon:

"Sosiaalihuoltolain valmistelu ja voimaantulo

Sosiaalihuoltolain uudistuksen ensimmäisen vaiheen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015. Sosiaalihuollon järjestämistä, rahoitusta, ohjausta, valvontaa ja kehittämistä koskeva valmistelu on käynnissä ja se on tarkoitus toteuttaa järjestämislain yhteydessä. Vielä ei ole tiedossa minkälaisissa rakenteissa ohjauksen, valvonnan kehittämisen, tutkimuksen ja koulutuksen sisältösäännökset toteutetaan.

Nyt valmisteltu lakiehdotus sosiaalihuoltolaiksi edellyttäisi toteutuessaan sosiaalihuollon ja lastensuojelun henkilöstön kouluttamista, perehdyttämistä ja ohjeistusta uusien säännösten soveltamisesta käytännön sosiaalityössä. Ne vaativat myös tällä hetkellä sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa noudatettavien työtapojen uudelleen arviointia ja ainakin joiltain osin niiden muuttamista. Perustoimeentulotuen käsittelyn siirtymistä Kansaneläkelaitoksen vastattavaksi ja sen aiheuttamia muutoksia kunnan sosiaalitoimen työn uudelleenorganisointiin ei ole esityksessä huomioitu lainkaan.

Budjettilakina sosiaalihuoltolailla olisi vaikutusta lisäksi kunnan ensi vuoden talouteen. Uudistuksien kustannusvaikutuksia ei kuitenkaan ole voitu ottaa huomioon kaupungin ensi vuoden talousarviovalmistelussa.

Lautakunta katsoo, että sosiaalihuoltolain voimaantuloaikataulu on liian nopea talouden ja toiminnan sopeuttamiseksi tarvittaviin muutoksiin nähden. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamiskokonaisuuden läpiviemisessä tulisi erityistä huomiota kiinnittää lainsäädännön selkeyteen ja uudistamisen aikataulutukseen. Kustannusten hallinta ja lain toimeenpanoon valmistautuminen edellyttävät vähintään porrastusta säännösten voimaantulossa. Lautakunta katsoo, että sosiaalihuoltolain uudistuksen voimaantuloa pitää myöhentää ja sen valmistelu tulee kytkeä kiinteästi järjestämislain valmisteluun.

Kustannusvaikutukset

Hallituksen 23.8.2013 tekemässä rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoitteena on purkaa kuntien tehtäviä ja velvoitteita siten, että vuoden 2017 tilanteessa saavutetaan miljardin euron säästö kuntien toimintamenoissa. Lisäksi miljardi euroa on tarkoitus kattaa verorahoituksella ja kuntien omin toimin muun muassa tuottavuutta parantamalla. Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta on päätetty hallituksen neuvotteluissa 29.11.2013.

Lautakunta katsoo, että sosiaalihuoltolakia koskevan esityksen kustannusvaikutuksia käsittelevä osuus aiheuttaa epävarmuutta siitä, miten suuria kustannuksia laki voimaantullessaan kunnille aiheuttaisi. Myöskään esityksen rakennepoliittisen ohjelman tarkistamista koskeva osuus (s. 121) ei tuo selvyyttä kustannusvaikutuksiin.

Esityksessä on todettu, että uusi sosiaalihuoltolaki vaatii valtakunnallisesti 720 uuden työntekijän palkkaamista. Tästä on arvioitu syntyvän kunnille vuositasolla 160 miljoonan euron lisäkustannus. Mainitun 720 työntekijän lisäyksen kustannusarvio sisältää todennäköisesti ainoastaan henkilöstökulut, jolloin tästä aiheutuvat lisäkustannukset ovat huomattavasti arvioitua suuremmat.

Uudistuksen kustannusneutraalien toimenpiteiden osalta todetaan, että sosiaalisessa kuntoutuksessa tehtävärakennetta muuttamalla saatava säästö käytettäisi työntekijämitoituksen parantamiseen. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, mitä tehtävärakenteen muuttaminen varsinaisesti tarkoittaa. Kuljetuspalvelujen osalta palveluvalikoimaa laajentamalla olisi mahdollista vaikuttaa toiminnasta syntyviin kustannuksiin. Epäselväksi kuitenkin jää, miten sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen käyttöä koskevat säännöt muuttuisivat.

Lain kustannusvaikutuksia koskevassa luvussa ei ole kustannussäästöistä arviota. Perusteluissa on ainoastaan todettu, että säästöt kohdennetaan säästöjen edellyttämiin toimenpiteisiin, jolloin säästöjä ei tosiasiasa synny.

Lautakunnan näkemyksen mukaan lakiehdotus sisältää toimenpiteitä, jotka toteutuessaan aiheuttavat kunnille merkittäviä lisäkustannuksia. Lautakunta toteaa, että lisäkustannusten aiheuttaminen on ristiriidassa hallituksen rakennepoliittisen ohjelman kanssa ja kuntiin kohdistuvien kustannusten lisäämistä ei voida pitää hyväksyttävänä. Kunnille ei tule esittää sellaisia velvoitteita, joihin ei saada kustannuksia vastaavaa rahoitusta tai joita ei käytännössä esimerkiksi työntekijäpulan takia ole mahdollista toteuttaa.

Valmisteluaiakataulu

Sosiaalihuollon keskeisistä muutosehdotuksista annettavan perusteellisen ja perustellun lausunnon antaminen ministeriön toivomassa määräajassa on kohtuuton tehtävä. Sosiaalihuoltolain muutos vaikuttaa sosiaali- ja terveystieteiden toimialalla laajasti sekä sovellettavuuden että taloudellisten vaikutusten osalta. Yleislain vaikutukset kuntalaisiin ja työntekijöihin ovat laajat, josta syystä myös asiakasrajapinnassa olevien työntekijöiden mielipiteen kuuleminen lainvalmisteluvaiheessa olisi tärkeää. Lautakunta toteaa, että annettu määräaika ei mahdollista kattavaa pykäläkohtaista tarkastelua annetusta esityksestä.

Lakiehdotuksen yksityiskohtainen tarkastelu, sellaisena kuin se annetussa aikataulussa on ollut mahdollista tehdä, on seuraavana.

Yksityiskohtainen tarkastelu

Yleistä

Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää kannatettavana lainsäädäntöuudistuksen tavoitteita siitä, että sosiaalihuollon lainsäädännössä painotettaisiin yhä enemmän ennaltaehkäisevää sosiaalityötä sekä varhaista puuttumista ja hyvinvoinnin edistämistä. Lautakunta kannattaa siirtymistä jälkikäteisestä ongelmakeskeisestä puuttumisesta kuntalaisten voimavarojen vahvistamiseen ja arjen tukemista kuntalaisten omassa arkiympäristössä.

Lisäksi kuntalaisten mielipiteen kuuleminen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen sekä kunnan tiedottamisvelvollisuus lisäävät lautakunnan näkemyksen mukaan sosiaalista yhdenvertaisuutta. Kannatettavaa on myös kokonaisvaltainen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen asiakaslähtöinen työskentely asiakkaan ja tämän läheisten kanssa, ottaen kuitenkin huomioon, etteivät kaikki omaisuhteet ole tukevia ja rakentavia. Omaisten ja muiden asiakkaalle läheisten henkilöiden tukeminen ja osallistaminen palvelujen suunnittelun toteuttamiseen on silti tarpeellista ja parhaimmillaan se voisi vähentää kuntapalvelujen tarvetta.

Valittava sääntelymalli

Sosiaali- ja terveysministeriö on lausuntopyyntönsään pyytänyt lausunnonantajia esittämään näkemyksen valittavasta sääntelymallista. Esitysluonnoksessa on esitetty kolme vaihtoehtoista sääntelymallia. Ensimmäinen sääntelymalli mahdollistaisi jatkossa asiakaslain ja potilaslain yhdistämisen. Toisessa sääntelymallissa yhdistettäisiin sosiaalihuoltolaki ja sosiaalihuollon asiakaslaki, jolloin kaikki sosiaalihuollon asiakkaiden kannalta olennaiset säännökset olisi koottu yhteen lakiin.

Lautakunta pitää kannatettavimpana esitysehdotukseen valittua sääntelymallia kolme, jolla siirrettäisiin sosiaalihuollon asiakaslain kohtelua koskevat säännökset uuteen sosiaalihuoltolakiin ja tietosuojaa koskevat säännökset lakiin sosiaalihuollon asiakirjoista. Tämä sääntelymalli olisi lautakunnan näkemyksen mukaan lainsäädännön systematisoinnin, hallittavuuden ja tulkitsemisen kannalta asianmukaisin vaihtoehto. Lautakunta korostaa kuitenkin, että sekä sosiaalihuoltolakia että sosiaalihuollon asiakirjoista annettua lakia koskevat esitykset olisi valmisteltava yhdessä järjestämislain kanssa siten, että voimaantuloaikataulu olisi näiden lakien osalta yhtenäinen.

Sosiaalihuoltolaki

Postiosoite

PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F11880001200052430

Alv.nro

F102012566

Soveltamisala (1 luku)

Määritelmät (4 §)

Lakiehdotuksessa käytettyjen käsitteiden määrittelyä pidetään tärkeänä (4 §). Lautakunta katsoo kuitenkin, että erityispalvelujen määrittelmää tulisi selkeyttää. Muun muassa aikuissosiaalityössä on toimintoja, joissa tarvitaan kokonaisvaltaista tilanteen selvitystä, palveluiden yhteensovittamista ja koordinointia.

Kunnan yleiset velvollisuudet (2 luku)

Hyvinvointia edistävän tiedon ja asiantuntemuksen käyttö (7 §)

Lakiehdotuksessa tuodaan esille rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalihuollollisen tiedon tuottamisen ja tiedon välittämisen tärkeys. Siitä puuttuu kuitenkin selkeä kannanotto, miten tällainen tieto ja sen välittäminen tuodaan valtion, kunnan tai sosiaali- ja terveysalueen päätöksentekoprosessiin järjestämissuunnitelmaa lukuun ottamatta.

Sosiaalipalvelut (3 luku)

Lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen (14 §)

Säännösehdotuksen 1 momentin mukaan perheellä olisi subjektiivinen oikeus sosiaalipalveluihin, jotka ovat lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömiä. Ehdotus ei sinänsä ole uusi, koska voimassa olevan lastensuojelulain 36 §:n 2 momentti sisältää jo vastaavan velvoitteen. Ehdotetun 14 §:n 3 momentin mukaan lapsen ja perheen palveluntarpeen johtuessa oleellisilta osin puutteellisista asumisolosta tai asunnon puuttumisesta, kunnan on viivytyksettä korjattava puutteet asumisolossa tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Lautakunta vastustaa esitysehdotusta ja painottaa, että tilanne muodostuisi Helsingin kaupungille taloudellisesti kestävämmäksi, mikäli subjektiivinen oikeus asuntoon toteutuisi esitetyssä laajuudessa.

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (15 §)

Perheoikeudellisten asioiden toimialaan kuuluvat tehtävät on voimassa olevassa sosiaalihuoltolaissa lueteltu lain 17 §. Lisäksi sosiaalihuoltolain 27 f §:ssä säädetään sosiaalilautakunnan oikeudesta ajaa kannetta eräissä lapsen elatusta koskevissa tilanteissa. Lakiesityksessä perheoikeudellisten asioiden toimialaan kuuluvat sosiaalihuollon tehtävät luetellaan lain 15 §:ssä siten, että pykälässä on lueteltu ne lait, joissa säädetään sosiaalihuollon tehtävistä. Uutta sääntelytapaa pidetään onnistuneena ja selkeänä. Luettelon tulee kuitenkin olla kattava sisältäen kaikki ne erityislait, joissa sosiaalihuollon tehtävistä säädetään. Lakiesityksessä lista on kuitenkin

vielä puutteellinen ja mm. isyyslaki ja laki lapsen elatuksesta puuttuvat listasta.

Sosiaalihuoltolain 27 f §:n osalta ehdotetaan sen siirtämistä lakiin lapsen elatuksesta, mutta kuitenkin niin, että siitä poistetaan sosiaalihuoltolaissa säädetyt kannerajoitukset. Sosiaalilautakunnan kanneoikeus lapsen huoltoa koskevassa asiassa on nimenomaan huoltolaissa (14 §), samoin holhoustoimilaissa on säännökset sosiaalilautakunnan oikeudesta hakea edunvalvojan määräämistä (72 § 2). Vastaavasti sosiaalilautakunnan tai toimielimen oikeudesta nostaa kanne elatusavun vahvistamista koskevassa asiassa voitaisiin säätää suoraan elatuslain 13 § 1 momentissa erillisenä lauseena ilman rajoituksia. Sosiaalihuoltolain 27 f §:n sosiaalilautakunnan kanneoikeutta on rajattu tarpeettomasti. Lapsella on aina oikeus saada elatusapua vanhemmiltaan ja jos huoltajalla ei ole intressiä tai halua nostaa kannetta tai lapsella ei ole huoltajaa tai hän ei ole huoltajansa hoidettavana tai muutoin katsotaan, että kanteen ajaminen sosiaalilautakunnan nimissä olisi tarkoituksenmukaista, tulisi kanne aina voida ilman rajoituksia nostaa.

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta (15 §:n 1 momentin 12 k. ja 27 §)

Valvontatehtävän asettaminen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle vähentää ristiriitojen syntymistä vanhempien välisissä suhteissa sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen tapaamisoikeus on toteutettava valvottuna, mutta yksityiset toimijat, useimmiten yhdistykset, eivät voi antaa palvelua, koska sen kysyntä ylittää tarjonnan. Se toteuttaa myös käytännössä lapsen oikeutta pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona hän ei asu. Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten turvaaminen joko valvottu tai tuetusti sekä myös valvottujen vaihtojen järjestäminen on tärkeää, jotta lapsen oikeus tavata vanhempansa voidaan toteuttaa vaativissakin tilanteissa. Lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen koko maassa edellyttää tehtävän säätämistä lakisääteiseksi. Tällä hetkellä osa kunnista tarjoaa palvelua maksutta kuntalaisille, osassa kuntia palvelua ei ole järjestetty lainkaan. Toisaalta kysymys on kunnalle asetettavasta uudesta tehtävästä, mikä on ristiriidassa laaditun rakennepoliittisen ohjelman kanssa. Rakennepoliittisen ohjelman mukaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä tuli karsia. Kuntien taloustilanne huomioiden on siis tärkeää, että valtio osallistuu kuntien uusien tehtävien rahoittamiseen eikä tapaamisten valvontaa tule näin ollen säätää kunnan kustantamaksi palveluksi.

Asumispalvelut (22 §) ja laitospalvelut (23 §)

Sosiaalihuoltolain mukaan asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä (22 §) ja niitä annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä (23 §). Määritelmät ovat varsin niukkoja. Ehdotuksen mukaan palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa ja tehostettua palveluasumista henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista (3 mom.). Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja, joihin sisältyvät tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä muun muassa kotisairaanhoidon (4 mom.). Määritelmät ja palveluasumiseen kuuluvat palvelut sisältävä säännös olisi sekä sosiaalihuollon asiakkaiden että palveluasumista järjestävän kunnan kannalta hyvä muutos.

Kasvatus- ja perheneuvonta (26 §)

Pykäläehdotuksen 1 ja 2 momenteissa määritellään kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävät ja tavoitteet. Pykälä kuvaa voimassa olevaa lakia paremmin toiminnan luonnetta lapsiperheille tarjottavana varhaisena tukena, jonka tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Lapsen myönteisen kehityksen tukeminen tapahtuu erityisesti vahvistamalla lapsen vanhempien kykyä ja voimavaroja toimivaan vanhemmuuteen. Olisi suotavaa, että vanhemmuuden tukeminen kirjattaisiin näkyviin 26 §:ään yhtenä kasvatus- ja perheneuvonnan keskeisenä tehtävänä.

Kasvatus- ja perheneuvontapalveluiden tuloksellisuus perustuu perheneuvoloissa lapsiperheille tarjottavaan moniammatilliseen tukeen, jossa hyödynnetään laaja-alaisesti sekä sosiaalityön, psykologian että lääketieteen tietopohjaa ja menetelmiä. Uudesta lakiluonnoksesta on kasvatus- ja perheneuvontaa sääntelevän 26§:n kohdalla jätetty pois viittaus sosiaalityöhön. Epäselväksi jää, onko uuden lain myötä tarkoituksena muuttaa perheneuvoloiden ammattikuntarakennetta vai onko kyseessä vain lakitekstiin sisältyvä epätarkkuus.

Asiakkaan asema ja oikeudet (4 luku)

Lakiehdotuksen 4 luvussa säädetään asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Luvun pykäläjärjestystä voidaan pitää oikeudellisen informaation jäsentämisen ja ymmärtämisen kannalta epätarkoituksenmukaisena. Lautakunta ehdottaa, että pykäläjärjestystä muutettaisiin siten, että asiakkaan edun toteuttamisen (31 §) jälkeen säädettäisiin itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta, itsemääräämisoikeudesta erityistilanteissa, lasten ja muiden erityistä

tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteuttamisesta, lapsen mielipiteen selvittämisestä ja edunvalvonnasta. Asiakkaan oikeutta saada selvitys eri vaihtoehtoista ja tulkitsemista ja kääntämistä koskevat pykälät sijoittuisivat luvun loppuun.

Sosiaalihuollon toteuttaminen (5 luku)

Läheisverkoston kartoittaminen (46 §)

Lakiesityksessä on tuotu esiin moniammattillisen yhteistyön lisääminen ja asiakkaan omaisten ja muiden läheisten henkilöiden osallistaminen. Lautakunta pitää edellä mainituilla toimilla saavutettavia tavoitteita kannatettavina, mutta toteaa, että asiakkaan asiakkuuden ja asiakkuuteen liittyvien salassa pidettävien tietojen ilmaisemisen rajat voivat olla epäselviä. Tämän vuoksi lakiehdotuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, milloin tietoja voidaan antaa salassapitosäännöksistä huolimatta. Tämä tulisi mainita pykäläkohtaisesti. Täten läheisverkoston kartoittamista koskevassa pykälässä tulisi epäselvyyksien välttämiseksi säätää, että tietoja voidaan antaa salassapitosäännösten estämättä.

Omatyöntekijä (47 §)

Lakiesityksen 47 §:ssä säädetään omatyöntekijästä. Pykälä on asiakaslähtöinen lisäys lakiin ja valittu termi vaikuttaa paremmalta kuin vastuutyöntekijä. Omatyöntekijä on ihmisläheisempi käsite ja korostaa asiakkaiden toimijuutta paremmin kuin vastuutyöntekijä-käsite. Asiakkaan tulee tietää, kuka on hänen omatyöntekijänsä.

Omatyöntekijällä on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus, jos:

- 1) sosiaalihuollon tarve johtuu oleellisilta osin asiakkaan vaikeista elämänhallinnan ongelmista;
- 2) päätöksenteko edellyttää palvelujen yhteensovittamista ja runsaasti yksilöllistä harkintaa

Lautakunnan näkemyksen mukaan näistä kahdesta kriteeristä voisi muodostua pohja myös palvelutarpeen arvioinnille. Jo palvelutarpeen arvioinnissa olisi kyettävä arvioimaan, tarvitseeko asiakas omatyöntekijää. Jos kyseessä ovat vaikeat elämänhallinnan ongelmat ja palvelujen yhteensovittaminen sekä runsas yksilöllisen harkinnan tarve, kyseessä on sosiaalityön asiakas.

Lastensuojelulaki

Ilmoitusvelvollisuus (25 §)

Postiosoite

PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F11880001200052430

Alv.nro

F102012566

Ehdotetun säännöksen mukaan velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen laajennettaisiin koskemaan tullin, rajavartiolaitoksen ja ulosottoviranomaisen palveluksessa oleviin henkilöihin. Ilmoitusvelvollisuus syntyy, kun asianomainen on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ehdotus eroaa voimassa olevasta säännöksestä siinä, että ilmoitusvelvollisuus syntyy jo kun lapsen mainittu olosuhde edellyttää "mahdollista" lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Yksityiskohtaisista perusteluista ei selviä, onko kyseessä tietoinen pyrkimys alentaa ilmoituskynnystä.

Pykälän 3 momenttiin, joka sisältää voimassa olevassa säännöksessä ilmoitusvelvollisten henkilöiden velvollisuuden ilmoittaa poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta, on lisätty velvollisuus ilmoittaa vastaavasti epäilyistä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä tai muusta henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa on maininta siitä, että lastensuojelulain 25 §:n 3 momenttia sovellettaisiin tilanteissa, joissa rikoksen uhri on ilmoituksen tekemisen hetkellä kahdeksaatoista vuotta nuorempi. Maininta selventää tilanteita, joissa lastensuojelun tietoon tulee nyt jo täysi-ikäiseen henkilöön lapsena kohdistunut seksuaalirikos. Näistä on tehty ilmoitus poliisille, koska sekä voimassa olevan että ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan ilmoitusvelvollisuuden laukaisee tieto lapseen kohdistuneesta rikoksesta. Selvennys on tärkeä sen johdosta, että esimerkiksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyte oikeus vanhenee aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää 28 vuotta (RL:n 8 L:n 1 §:n 5 mom.), minkä vuoksi maininta olisi ehkä syytä sisällyttää 25 §:n 3 momenttiin tai ottaa uudeksi 4 momentiksi.

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus (25 d §)

Säännösehdotuksen 1 momentissa on voimassaolevaa lastensuojelulakia vastaava säännös toimielimen velvollisuudesta ilmoittaa uudelle kotikunnalle, kun lapsi muuttaa 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana toiseen kuntaan. Koska säännösehdotuksen 27 § koskee lastensuojeluasiakkuuden alkamista, tulisi 25 d §:n 1 momenttia muuttaa tältä osin.

Lastensuojelun asiakkuuden alkaminen (27 §)

Nykyisen lastensuojelulain mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa, ellei ole kyse kiireellisestä toimenpiteestä, kun lastensuojeluasian tultua vireille päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys (26 § 3 mom.),

siis tilanteessa, jossa ei ole vielä tietoa siitä, tarvitseeko perhe lastensuojelun palveluja. Ehdotuksen mukaan asiakkuus alkaa pääsääntöisesti, kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä on todennut palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa omalla käyttäytymisellään terveyttään ja kehitystään. Nämä perusteet velvoittavat voimassa olevassa lastensuojelulaissa ryhtymään avohuollon tukitoimiin (34 §). Lisäksi ehdotuksen mukaan edellytetään, että lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja. Ehdotettu muutos on parannus voimassa olevaan lakiin verrattuna, koska asiakkuuden alkaminen on kytketty lastensuojelun tarpeen alkamiseen.

Lapsen kiireellinen sijoitus (38 §)

Ehdotuksen mukaan kiireellisen sijoituksen perusteena on, että lapsi on 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa. Viittaus 40 §:ään tarkoittaa, että puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään tai että lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai syyllistymällä rikokseen taikka muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Voimassa olevassa säännöksessä on perusteena paitsi välitön vaara 40 §:ssä tarkoitettua syystä, myös se, että lapsi on muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Lisäksi edellytyksenä on ehdotuksen mukaan, että kiireellinen sijoitus on lapsen edun mukainen ratkaisu ja että muut kiireelliset tukitoimet eivät olisi lapsen terveyden ja kehityksen mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia. Lapsen kiireellinen sijoitus lienee useimmiten lasta traumatisoiva kokemus ja varsin voimakas perheen autonomiaan kohdistuva viranomaisinterventio. Tämän ja lastensuojelulain taustalla olevan lievimmän riittävän intervention periaatteen johdosta ehdotettu tiukennus on kannatettava.

Lakiehdotuksessa esitetään koko perheen sijoitusta tai tehostettua perhetyötä vaihtoehdoksi kiireelliselle sijoitukselle. Koko perheen sijoitusten korostaminen ja lisääminen merkitsee huomattavaa kustannusten nousua. Lisäksi koska kiireelliset sijoitukset painottuvat nuorten ikäryhmään, nuoren sijoittaminen yhdessä hänen perheensä kanssa ei ole asianmukainen vaihtoehto nuoren tilanteen parantamiseksi. Lautakunta katsoo, että koko perheen sijoituksen korostamisen sijasta tulisi korostaa lapsen kotiin ja toimintaympäristöön annettavien palvelujen intensiteetin lisäämistä, ajallisen keston ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvan kotiin annettavan tuen lisäämistä.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pidentänyt lausunnonantoaikaa lausuntopyynnölle 17.6.2014 saakka.

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Karri Välimäki, johtava lakimies, puhelin: 310 43970
karri.valimaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 STMn lausuntopyyntö, HE sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
- 2 Hallituksen esitys Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Otteet

Ote
Kaupunginhallitus